

Komu není shůry dáno

LENKA
KAPSOVÁ
překladatelka

ZTRACENÍ V JAZYCE

Tentokrát jsem pro námět na sloupek vyrazila do terénu. Chtěla jsem zjistit, nakolik jsou děti různého věku „ztraceny v jazyce“, pokud jde o přísloví, a v lepším případě i nasbírat zábavný materiál.

Ve druhé třídě měly děti dořít nebo spontánně domyslet přísloví, z něhož jim řeknu první polovinu. Na čtvrtáky jsem vytasila těžší úkol – dostali deset situací ze života, ke kterým měli přiřadit vhodná přísloví. Šestáky jsem dostala od paní učitelky jako bonus – nedokončená přísloví měli dopsat na papíře.

Druháci toho znali víc, než jsem čekala, a bez zábran vymýšleli zakončení i těch přísloví, která neznali. Čtvrtáci byli o poznání zdrženlivější – připadalo mi, že už jsou víc spoutáni obavou z chyby. Dalo jim navíc dost zabrat, když měli přelouskat krátké popisy situací. Mnohem víc jim svědčila debata v kroužku, kde jsme se nakonec smyslu jednotlivých přísloví dobrali. No a šestákům už zase k větší odvázanosti pomohla puberta...

U přísloví *Mezi slepými...*

přišli druháci s návrhy dokončení: „jeden vidí“, „jeden zdravý“

a neoriginálnější

verzí „jsou slepější“

Jako nejnámější se u všech ukázala přísloví *Dvakrát měř... a Jak se do lesa volá...* (ačkoli z tohoto lesa se vesměs „ozívá“). Zajímavější to bylo dál. U přísloví *Mezi slepými...* přišli druháci s návrhy dokončení: „jeden vidí“, „jeden zdravý“ a neoriginálnější verze „jsou slepější“. Tak jsem napověděla význam: někdo je mezi nimi králem, vidí aspoň na jedno oko... Jak se říká člověku, který vidí na jedno oko? A děti nadšeně: „Pírá!“ „Kyklop!“ Pokračovali jsme příslovím *Starého psa...* kde děti doplnily „mladost neomrzí“, „je mi ho líto“, „nedávej ho předčasně do hrobu“, „musíme mu dávat granule“ a s tušením významu: „neuč hrát na mobilu!“ – *Lepší vrabec v hrsti...* „než čáp na komíně“, „než lev v kleci“, „než vrabčí hnízdo na střeše“ – *Vrána k vráně sedá...* „a dárek jí nedá“, „jedna druhou strká“.

Pokud jde o perličky ze šesté třídy, neplodnější bylo přísloví *Neříkej hop...* Kromě ustáleného znění vznikly verze: „Neříkej hop, říkej skok.“ a hudební „Neříkej hop, když můžeš říkat hip.“ Další přísloví přineslo varianty „Vrána k vráně sedá, nikdy k vrabci.“, „Vrána k vráně sedá, až je černá mlha.“, „Vrána k vráně sedá na pocek.“ a jedna vtipná z třídního kontextu „Vrána k vráně sedá jako Matěj k Terce.“ U přísloví *Co se v mládí naučíš...* se projevovalo rozdělení na optimisty, kteří soudili, že to ve stáří najdeš či nezapomeněš, a pesimisty, kteří konstatovali, že to zapomeněš nebo že už to nedoženeš. Pobavilo mě taky přísloví „Mezi slepými jedno oký kámen.“, které zřejmě vzniklo přeslechnutím septané nápoje.

Dojem, že čím mladší dítě, tím silnější napojení na pramen představivosti a intuice, se nejlépe potvrdil u přísloví *Komu není shůry dáno...*, které jsem vytasila na druháky, když všechna jednodušší znala. Po mém vysvětlení, že shůry znamená shora, přišel jeden sedmiletý klouček s jasnozřivým zněním, v němž by mohli hlubší význam hledat třeba politologové, psychologové či teologové. Právil: „Komu není shůry dáno, ten to dostal zdola!“

GALERIE

Sleduj mě. Sleduj.
On je prostě můj!

Snímek Antona Podstraského je součástí retrospektivní výstavy, která je otevřena do 22. listopadu v pražské *Leica Gallery*.

Unavený Charlie H.

Osobní výběr ze světového tisku

Projev solidarity se sypaly ze všech stran. Stejně tak tučné částky za statisíce prodaných výtisků. Když se redakce satirického francouzského týdeníku *Charlie Hebdo* oklepala z lednového útoku teroristů, při kterém zahynulo 12 lidí, měla jasný plán: dál pokračovat v brutálně sarkastickém humoru. „Trochu naivně jsme si představovali, že vše půjde jako dosud a že budeme držet při sobě,“ svěčil se nyní listu *Le Monde* kreslíř Laurent Sourisseau, zvaný Riss, který nahradil zastřeleného kolegu Stéphane Charbonniera v pozici šéfa magazínu. Postupně však zjistil, že to nejde.

Strmě rostoucí křivka předplatitelů přinesla hromadu peněz. Jenže mezi členy redakce také vyvolala hořké spory o to, kolik reinvestovat do rozvoje časopisu, kolik poslat rodinám obětí – a kolik si rozdělit. Sourisseau, který vlastní 65 procent akcií časopisu, z toho má těžkou hlavu. Tím spíš, že některé jeho spolupracovníky celý rozruch unavil, takže raději zvolili odchod. Posledním z nich byl na konci října sloupek Patrick Pelloux, který strávil v redakci celou dekádu. „Cítím se strašně utahaný a opotřebovaný,“ řekl Pelloux. Vzpomíná na velké finanční propady, které redakce zažila. Ještě loni vyzýval list čtenáře k finančním příspěvkům na záchranu. Podle lidí z *Charlie Hebdo* by jim ale byly milejší dřívější trable s penězi než současné martyrium.

Pokud se kreslíři z *Charlie Hebdo* snažili posouvat pomyslnou hranici svobody projevu na tu nejzazší mez, kontroverzní francouzský komik Dieudonné Mbala Mbala (49) ji svými antisemitskými projevy opakovaně překročil. Deník *Libération* připomíná, že Dieudonné nyní neuspěl u Evropského soudu pro lidská práva se svým odvoláním proti pokutě, kterou dostal za antisemitské vystoupení v prosinci 2008. Tehdy při své show pozval na jeviště prominentního popírače

JIŘÍ
SLÁDEK
redaktor LN

ROZCESTNÍK

Strmě rostoucí počet abonentů Charlie Hebdo přinesl hromadu peněz. A také hořké spory o to, kolik jich reinvestovat, kolik poslat rodinám obětí – a kolik si rozdělit...

holokaustu a nechal mu předat ocenění komparzistou, který byl oděn do repliky vězeňské uniformy z koncentračního tábora. Výsledek? Pokuta 10 tisíc eur.

Francie vždy vynikala kvalitou svých regionálních listů. Ve Štrasburku sídlící *Les Dernières Nouvelles d'Alsace* informuje o zajímavém alsaském pokusu s výukou islámu. V tradičně laické Francii to je citlivé téma. Stoupenci nového návrhu ale argumentují, že pokud nepodchytí výuku mladých muslimů stát, zůstane úkol vyhrazen militantním klerikům. Proč zrovna Alsasko? Jinde ve Francii platí oddělení státu a církve podle pravidel přijatých v roce 1905. Právě Alsasko ale v té době nebylo součástí Francie, tudíž tam platí předchozí konkordát z roku 1802, který uznal ve Francii svobodu vyznání a náboženskou pluralitu. Přinese tedy Alsasko zajímavý model, hodný následování?

Islám se usadil v centru veřejné debaty také ve vzdálené Austrálii. List *The Sydney Morning Herald* sleduje spor o certifikát halal potravin. Termín halal šířeji označuje veškeré předměty a činnosti, které jsou vědicem povoleny v souladu s islámskou tradicí. U masa je s tím spojená rituální porážka, zvaná dhabína.

Podle australských úřadů je drtivá většina zvířat před zařazením omráčena. Od loňského roku přesto sílí hnutí proti těmto praktikám, aktivisté zdůrazňují barbarství a krutý charakter rituálu. A navíc: halal certifikát podle nich prodává potraviny pro spotřebitele, mluví se také o podezření, že zisky z australských halal potravin putují na konta teroristů.

Pro vládu je to těžké dilema. Export masa do sousední muslimské Indonésie – čtvrté nejlidnatější země světa – má pro zemi velký význam. Aktivistům za práva zvířat se přesto podařilo mnohé firmy přesvědčit. Například potravinový výrobce Fleurieu Milk and Yoghurt Co. od produkce halal potravin odstoupil.

Ozývají se ale i muslimští radikálové v Austrálii: pokud zvíře nevisí za nohy a není podříznuto živé, maso podle nich nemá oprávnění nazývat se halal. A kampaň proti halal produktům podle nich podporuje protiislámské předsudky.

Muslimští učenci a klerici v Británii mají podobný problém. Jak omezit negativní vnímání islámu? Britský deník *The Guardian* si všímá debatního večera v londýnském Conway Hall, kde byla na programu debata o islámu a západní vědě, kolonialismu, náboženské rigiditě a nesnášenlivosti. Debatující muslimští učenci dospěli k závěru, že Západ od dob osvícenství příliš vnímal svět optikou technického pokroku. Naopak svět islámu by měl opustit ostantativní odmítání vědeckých objevů a upozornit na své vlastní Keplery a Newtony.

Bystrina Na Slatinách

RADEK
MIKULÁŠ
geolog

VĚDECKÁ LEKCE

Díky své profesi jsem prochodil kdekjaký kousek pražské periferie. Až před několika týdny jsem ale natrefil na kousek pražského předměstí, které si dosud zachovalo rázovitost prvorepublikové kolonie s minimem životního prostoru a civilizačních vymožeností. Leží na pomezí Michle a Strašnic a jmenuje se Na Slatinách. Malinké domky tady před okolní Prahou chrání trojúhelník železničních tratí a Jižní spojky. Zajímalo mě, jestli při jejich stavbě byly použity nějaké místní kameny z okolních lomů – drobných a více méně na divoko založených, dnes už dávno zaniklých.

Nebyly. Domky – spíš domečky, protože některé z nich mají doslova velikost rozměrnějšího stanu – jsou postaveny z leccého, ale kámen vůbec není zastoupen. Železniční pražce, roztodivná prkýnka a desky dřevotřísek, dehtová lepenka a několikrát „recyklované“ cihly – to všechno se hodilo, ale kámen výhodný nebyl – asi už jen proto, že čím více by se ušetřilo oproti cihlám, o to víc by se utratilo za maltu spojující nesterilně velké kusy hornin. Ani zbytky dláždění cest jsem nenašel. Prohlížel jsem si tedy alespoň staré ovocné stromy, slivky různých odrůd, divoce se pnoucí vinnou révu nebo rozeklané černé bezy. Nepřehlédnutelní – či spíš nepřeslechnutelní – jsou pak místní psi, kteří vzhledem k rozměrům pozemků nemívají k dispozici moc velký výběh a o to radostněji „vyštěkají“ každého vetřelce.

Podarilo se mi objevit kousek Prahy, který si zachoval rázovitost prvorepublikové kolonie s minimem životního prostoru a civilizačních vymožeností.

Stopy minulosti, zvláště pokud jsou málo známé a překvapivé, mě většinou zaujmou. Kolonie Na Slatinách nebyla výjimkou. Chodil jsem po místních cestách mezi několika desítkami domků a představoval si, jak vše asi fungovalo před sedmdesáti či osmdesáti lety. Všude muselo být plno dětí různého věku. Určitě bývala v každé druhé zahrádce koza a snad v každé ohradě byly slepice. Za večerů se pachu zvířat snažila konkurovat vůně petroleje, protože elektřina byla ve větší míře zavedena až za války, když začal být petrolej dražší než elektrický proud.

Ještě něco mi však ke konečnému dojmu z místa scházelo: zatím jsem se mýl se Slatinským potokem, podle všeho špinavou strouhou protékající okrajem kolonie. Kanalizace na Slatinách není; a nedaleký Botič si z doby svého dětství, když ještě i Michle byla nefalšovaným pražským předměstím, pamatují právě jako páchnoucí stoku. Čekal jsem, že mě Slatinský potok k sobě dovede po čichu.

Ohromen jsem se pak díval do korpy potoka, který byl bez ohledu na panující sucho úplně čirý, hladina byla skoro neviditelná a pod ní bujely vodní rostliny několika druhů. Kolonie už zřejmě splašky neprodukuje. Zvířat tam žije zlomek někdejšího stavu, většina domů má jímkou nebo aspoň chemické WC. Někdejší řemeslníci a drobní výrobci se už se svými odpady také nevrátí. Když se na to dívám z této stránky, do potoka se mohou dostat spíš střešle potociční nebo raci kamenáči než splašky.

A poučení? V dnešní krajině se prostě už ani geolog nemůže spolehnout na staré předsudky.